

A nyelvsziget-kutatást a heidelbergi egyetemmel 1985-ben indította el, azóta van partnerkapcsolatunk is. Jelenleg ugyan más témában, de egy DAAD által finanszírozott intézeti partnerkapcsolatunk igen aktívan működik. Manherz tanár úr a német nyelvészeti doktori alprogram vezetője, számos aspiráns, kandidátus és PhD-hallgató szakmai témavezetője. Vezetésével jó néhány hazai német dialektológiai, szociolingvisztikai és kisebbségtörténeti dolgozat készült és jelent meg az általa szerkesztett kötetekben, sorozatokban: „Budapester Beiträge zur Germanistik” (63 kötet), „Beiträge zur Volkskunde der Ungarndeutschen” (26), „Ungarndeutsches Archiv” (12 kötet), „ELTE-Chrestomathie”.

És akkor még nem szóltam a számos magas rangú kitüntetéséről, amelyeket Németország, Ausztria és Magyarország adományozott neki: Osztrák Nagy Becsületrend, Baden-Württemberg Kulturális Díja, NSZK Érdemrendjének Nagykeresztje, Herder-díj, A Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje (polgári tagozat), Kisebbségekért díj, A Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje, ELTE Eötvös-gyűrű.

Dióhéjban talán ennyit a múltból. Tanár úr hétköznapjai a jelenben sem tekinthetők unalmasnak: fáradhatatlanul dolgozik, tanít nyelvtörténetet, dialektológiát, sőt német néprajzot is, szerkeszt és tudományszervező tevékenységet folytat. Nagyon sok feladata van: például a közelmúltban fejezte be azt a nagy könyvkiadási-szerkesztési csomagot, melynek kötetei lassan mind napvilágot látnak (most egyszerre nyolc könyv került az intézetből a nyomdába). Ennek a munkának a mozgatója, motorja természetesen Manherz Károly, aki jelenleg is a BTK TÁMOP alprogramvezetője is egyben. A múlt héten nyelvész doktorandusz konferenciát rendezett (Nyelv és társadalom címmel), és ő maga is vezette végig. A készülő „Magyarországi német nyelvjárási tájszótár” (WUM.) csapatának nélkülözhetetlen tagja, és tervben van „A magyarországi német nyelvjárások atlaszá”-nak harmadik, nyugat-magyarországi kötete is, amelynek szerkesztésében ugyancsak fontos szerepet játszik.

Tanár Úr, engedd meg, hogy e kerek évfordulón sok szeretettel köszöntsünk a Magyar Nyelvtudományi Társaság nevében is: sok boldogságot, jó egészséget, lankadatlan munkakedvet, erőt és jó kedvet, ötleteket kívánunk munkádhoz!

KNIPF-KOMLÓSI ERZSÉBET

NYELVTÖRTÉNETI ADATOK

Bereg megye 1570. évi személynevei*

Fias – *Holobina*: Ma. *Fias*. < 'olyan személy, akinek sok gyermeke van' (CsnSz. 363).
File – *Cziarnavoda*: Lau., Mel., Mi., Pe., R. St., Val. *File*; **Gulacz**: Cas., R. Pa., Th. *File*; **Nağ Dobroñ**: Ben., Jo. *File*; **Takos**: Gr. *File*; **Wary**: Cas. *File*. < A martirológiumi *Filep* név rövidülése (CsnSz. 380. *Füle*). Csarodán, Gulácson, Mezőváriban ma is élő név.
Filep – *Balafe*: Luc. *filep*; **Berekßaß**, **Wary**: Th. *Philep*; **Farnos**: Pa. *fjilep*; **Takos**:

* L. MNy. 2012: 120–4.

St. *Philep*. < A martirológiumi *Philippus* magyarosodott alakja (CsnSz. 381–2, *Fülöp*). Beregszászon ma is élő név.

Fillér – Bereksaß: Pe. *Filler*. < 'kis értékű pénz' (CsnSz. 364–5).

Finta – Barlobas: Ant. *Finta*. < Világi személynév (CsnSz. 365–6).

Fitra – Som: Ma. *Fitra*. < Ismeretlen eredetű.

Fiú – Deda: Em. *Fiu*. < 'közvetlen férfitudó', nemzedékviszonyítás (CsnSz. 366).

Fizes – Tiadar: Pe. *Fizes*. < 'kosárfonó' (CsnSz. 384, *Füzes*).

Fodor – Bereksaß: Pa. *Fodor*; **Borsoua:** Amb., Bl., Mar., St. *Fodor*; **Derczen:** Gr. *fodor*; **Mocziola:** Mi. *Fodor*; **Nag Dobos:** R. Ant. *Fodor*; **Vgornia:** Val. *Fodor*; **Wary:** Jac., Mi. *Fodor*. < 'göndör' (CsnSz.367–8). Beregszászon Derczenben, Gergelyugornyán, Mezőváriban, Nagyborzsován ma is élő név.

Forgács – Nag Dobos: Em. *Forgacz*, birtokos. < Világi személynév (CsnSz. 371–2).

Fóris – Munkacz: Luc. *Foris*. < A martirológiumi *Flórián* beceneve (CsnSz. 372–3). Ma is élő név.

Fornasi ~ Fornosi ~ Farnosi – Bene Alb. *Fornosi*; **Homok** Gr. *Farnossj*, birtokos; **Kaszon** Dem. *Fornosi*; **Munkacz** Bl. *Fornasi*. < 'Fornos, Bereg megyei faluból való' (CsnSz. 373). Munkácson ma is élő név.

Föstös – Nag Musaj: Fr. *Fewsteos*. < 'füstsínű, feketés, barna' (CsnSz. 384, *Füstös*).

Funyák – Munkacz: St. *Funiak*. < Ismeretlen eredetű.

Fuszer – Ztrojna: Luc. *Fuszer*. < Német eredetű: *Fußer* 'gyalogos katona' (GOTT-SCHALD 1971: 274).

Gacsályi – Kaszon: Em., Me., Sim. *Gaczalj*, Val. *Gacziali*. < 'Gacsály, Szatmár megyei faluból való' (CsnSz. 387).

Gada – Ignez: Ludovicuș, Val. *Gada*. < Talán a *Goda* világi személynév (CsnSz. 413) alakváltozata.

Gajdos – Attia: Me., Pe. *Gaidos*; **Bereksaß:** Nic. *Gaidos*; **Som:** Ge. *Kaidos*. < Két indíték lehetséges: 1. 'gajd dudán játszó', 2. 'kissé ittas' (CsnSz. 388). Beregszászon ma is élő név.

Gál – Attia: Pe. *Gál*; **Attia, Boltrag, Gulacz:** Bl. *Gál*; **Barkaßo:** Ant. *Gál*; **Cziomonnia:** Jac. *Gal*; **Deda:** R. Bl. *Gál*; **Derczen:** Fr. *gal*; **Feiercze:** St. *Gaál*; **Gellenes:** Ma. *Gál* Judex; **Gellenes, Gergelj:** Bal. *Gál*; **Jand:** Jo. *Gal*; **Kaszon, Szernie:** Jo. *Gál*; **Tiadar:** Pe. *Gal*; **Wary:** Fr., Gr. *Gál*, Mar. *Gal*. < Martirológiumi személynév (CsnSz. 388–9). Bótrágyon, Derczenben, Gelénesen, Gergelyugornyán, Jándon, Mezőkaszonban, Mezőváriban élő név.

Galló – Kaszon: Pe. *Gallo*. < Az előző név -ó képzős alakja (CsnSz. 392).

Gálocsi – Bereksaß: Pe. *Galoczi*. < 'Gálocs, Ung megyei faluból való' (CsnSz. 392). Ma is élő név.

Gankó – Nelipine Ganko Kozt. < A ruszin *Gan* személynév -ko képzős alakja (MIZSER 2007b: 81).

Gárdon – Bereksaß: Lau. *Gardon*. < Világi személynév (CsnSz. 395).

Garsó – Kereczen: R. Gr. *Garso*. < Valószínűleg a *Gorzó* ~ *Gurzó* világi személynév (CsnSz. 426) alakváltozata.

Gáspár – Bereksaß: Ant. *Gaspar*; **Matthius:** Cl. *Gaspar*; **Surañ:** St. *Gaspar*. < Martirológiumi személynév (CsnSz. 395–6). Beregszászon élő név ma is.

Gáti – Berekfaß: Dem., Nic. *Gatthi*; **Gath:** Dem., Gr., Luc. *Gathj*; **Mocziola:** Bl. *Gathi*. < 'Gát, Bereg megyei faluból való' (CsnSz. 396–7). Beregszászon élő név ma is.

Gavrilics – Fölső Vereczke: Jac. *Gaurilicz*. < Ruszin eredetű: a *Gavril* név patronimikonképzős alakja (MIZSER 2007b: 82).

Gazdag – Bodolo: R. Ge. *Gazdak*; **Som:** Ant. *Gazdag*. < 'vagyonos' (CsnSz. 397–8). Beregsomban élő név ma is.

Gazsi – Ignecz: Em., St. *Gasi*. < A *Gáspár* név *-i* képzős alakja (CsnSz. 398).

Gazsó – Gulacz: St. *Gazo*. < A *Gáspár* név *-ó* képzős alakja (CsnSz. 398).

Gebrely – Kölczin: Lad. *Gebrely*. < Ismeretlen eredetű.

Geci ~ Géci – Bodolo: Th. *Geczi*; **Wary:** R. Pe. *Geczi*. < Ha *Geci* volt az ejtése, akkor a *Gergely* becézése, ha *Géci*, akkor 'Géc, Nógrád vagy Szatmár megyei faluból való' (CsnSz. 398–9).

Gecse – Ignecz: Sim. *Gecze*; **Kaydano:** Ma. *Gecze*. < 1. A *Gergely* beceneve (CsnSz. 399), 2. puszta helységnév Bereg megyében (MIZSER 2009: 65).

Gecsei – Bodolo: R. Alb. *Geczej*; **Halabor:** Jo. *Geczej* birtokos. < 'Gecse, Bereg megyei faluból való' (CsnSz. 399).

Gégényi – Adon: Mar. *Gegenj* birtokos; **Attia:** Mar. *Gegenj* birtokos; **Nag Dobos:** Mi. *Gegeni*. < 'Gégény, Bihar vagy Szabolcs megyei faluból való' (CsnSz. 400).

Gejúci – Ignecz: Em. *Geiwczj*. < 'Gejóc, Ung megyei faluból való' (FÉNYES 1851: II, 40).

Gellért – Borsoua: Cl. *Gellert*. < Martirológiumi személynév (CsSz. 402–3).

Gérci – Daidhaza: Gr. *Gerczi*. < 'Gérce, Ugocsa megyei faluból való' (CsnSz. 403).

Gergely – Cziapoczka: Marcuș *Gergely*; **Ignecz:** Em. *Gergely*; **Jand:** And., Sim. *Gergel*'; **Munkacz:** Aug. *Gergely*; **Rafaina Vifalu:** R. Pa. *Gergel*. < Martirológiumi személynév (CsnSz. 407).

Gerő – Harang Lab: St. *Gereo*. < A *Gergely* név becézése (CsnSz. 409). Ma is élő név.

Gerócsi – Ignecz: St. *Gerewczj*; **Munkacz:** Th. *Geröczi*. < A *Gerócs* (< *Gergely*, CsnSz. 409) név patronimikonképzős alakja.

Gerzso – Berekfaß: Jo. *Girso*; **Kereczen:** R. Em. *Gerso*. < Az ószövevényi *Gerzson* név rövidülése (MIZSER 2007–2008: 143).

Gofár – Wary: Me. *Gofar*. < Német eredetű: a *Godafrid* személynév alakváltozata (MIZSER 2009a: 118).

Goján – Boboliftia: El. *Goyan*. < Román eredetű: a szláv *Goislav* név rövidülékes tövének *-an* képzős alakja (CONSTANTINESCU 1963: 332).

Gojána – Fölső Vereczke: Jac., Pe. *Golyana*. < Román eredetű: a szláv *Goislav* név rövidülékes tövének képzett alakja (IORDAN 1983: 227).

Gonc – Adon: R. Dio., Th. *Goncz*; **Barlobas:** Alb., Mi., St. *Goncz*. < Német eredetű: a *Gans* 'liba' alakváltozata (GOTTSCHALD 1971: 278).

Gonda – Daidhaza: Pa. *gonda*; **Derczen:** Me. *gonda*; **Gath:** Alb. *Gonda*. < A *Konrad* név becézett formája (CsnSz. 416).

Gorben – Munkacz: Mi. *Gorben*. < Ukrán eredetű: 'púpos' (ЧУЧКА 2005: 153).

Góré – Ifnete: Jo. *Gore*. < 'száraz növényi szár', így száraz testalkatra utal (CsnSz. 622, *Kóró*).

Gorgián – Farnos: Sophia *gorgian*. < Talán a latin *Georgian(us)* 'grúziai' szó átvétele.

Gott – Papi*: Me. *Got*; **Som:** Jac. *Got*, Bar., Sim. *Goth*. < Német eredetű: a martirológiumi *Gottfried* név rövidülése (BAHLOW 1967: 180).

Gotthart – Surai: Lad. *Gothart*; **Wary:** And. *Gothart*. < Martirológiumi személynév (CsnSz. 418).

Göbö – Ifnete: R. Val. *Göbö*. < Világi személynév (CsnSz. 418).

Göci – Berekfaß: Gr. *Geoczi*. < 'Göc, Doboka megyei faluból való' (MIZSER 2007–2008: 143).

Gőgei – Gulacz: Ge. *Gewgej*. < Valószínűleg a *Göge* (CsnSz. 420) világi személynév patronimikonképzős alakja.

Görbedi – Gergelj Lad. *Georbedj* birtokos; **Nağ Musaj, Vgornia:** Lad. *Georbedi* birtokos; **Takos:** Lad. *Keorbedi* birtokos. < 'Görbed, Bihar vagy Szatmár megyei faluból való' (CsnSz. 421). A *Körbedi* névalak tollhiba.

Gróf – Kigios: Me. *Groff*, St. *Grofh*. < Méltóságnévből (CsnSz. 424). Ma is élő név.

Guba – Mocziola: Nic. *Guba*. < 'gyapjas fürtös felsőruha, durva posztójú felsőruha' (CsnSz. 425).

Gulácsi – Darocz: St. *Gulaczj* birtokos; **Gulacz:** Amb., R. Christophori *Gulaczj* birtokosok; **Kaszon:** Mi. *Gulaczi*. < 'a Bereg megyei Gulácsról való' (CsnSz. 425–6).

Gúti – Adon: St. *Guthj* birtokos; **Attia:** Bal., Th. *Guthi* birtokosok; **Berekfaß:** St. *Guthi*; **Janosj:** Pe. *Guthi*; **Nagy Gutth:** Me. *gwthi* Judex. < 'Kis- vagy Nagygút, Bereg megyei faluból való' (CsnSz. 427).

Gyárfás – Borsoua: Bar. *Giarfas*. < Martirológiumi személynév (CsnSz. 429–30).

Gyarmati – Feiercze: Cl. *Giarmathi*. < 12 megyéből a legvalószínűbb névadó helység a Szatmár megyei Fehérgyarmat (CsnSz. 430).

Gyenge – Borsoua: El. *Genge*. < 'erőtlen' (CsnSz. 431).

Gyökő – Berekfaß: Dio. *Geokeo*. < 'bólintó; bóbiskoló' (MIZSER 2007–2008: 143).

Gyöngyös – Daidhaza: Em. *gyonygos*. < 'gyöngyfüző, ékszerész' (CsnSz. 434–5). (Folytatjuk.)

MIZSER LAJOS

LEVÉLSZEKRÉNY

Cseresnyési László írja: Tisztelt Szerkesztőség! A segítségüket kérem abban, hogy néhány japán név hibás magyar átírásának gyakorlatát megváltoztassuk. Legalább három japán város nevének írásmódjában mindenképpen helyre kellene állítani a hosszúság helyes jelzését. Ezek: *Tókió*, *Ószaka*, *Kióto* (mint közismert, az eddig előírt írásmód: *Tokió*, *Oszaka*, *Kiotó*). Bár az MTA által 1981-ben szentesített *Kiotó* írásmód megfelel a magyarban jelenleg szokásos kiejtésnek, a most javasolt *Tókió* íráskép megfelel mind a japán, mind pedig a mai magyar ejtésmódnak, a japános *Ószaka* kiejtés pedig művelt alváltozatként él a magyarban. A *Kióto* alak az *Oslo* mintájára módosulna: *Kiótóban*, *kiótói* stb. Talán a nyelvészeti szaklapok után a napilapok is átveszik majd ezeket az alakokat. Valójában persze fonológiailag a *Tókjó*, *Ószaka*, *Kjóto* formák lennének a helyesek (a *kjó* és a *kijó* szótagok megkülönböztetése nem is nehéz a magyarok számára). A japánban van egy sor *kijó* kiejtésű szó (pl. 'ügyesség; kinevezés; időszaki kiadvány'),